

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ**

Богдан Леонідович ТУРЧИК,

*аспірант відділу аспірантури
(ад'юнктури) і докторантури
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Митний контроль є ключовим елементом забезпечення державного суверенітету та економічної безпеки, особливо в умовах воєнного стану. З огляду на зростаючу загрозу транснаціональних злочинів, нелегального обігу зброї та інших викликів, виникає необхідність посилення правового регулювання митного контролю. Національне законодавство має адаптуватися до нових реалій, забезпечуючи оперативність і ефективність митного контролю, водночас дотримуючись міжнародних стандартів.

Міжнародно-правові стандарти регулювання митного контролю в умовах надзвичайних ситуацій формуються на основі міжнародних договорів, угод і рекомендацій, що спрямовані на забезпечення ефективності митних процедур навіть у складних умовах, таких як збройні конфлікти чи гуманітарні кризи. Одним із ключових документів у цій сфері є Кіотська конвенція, яка містить положення щодо гармонізації та спрощення митних процедур. Цей документ передбачає розробку адаптивних механізмів, які дозволяють швидко реагувати на виникнення надзвичайних ситуацій, забезпечуючи баланс між безпекою і необхідністю підтримувати торгівельні відносини. Всесвітня митна організація також відіграє значну роль у регулюванні митних процедур під час кризових періодів. ВМО пропонує державам використовувати сучасні технології для посилення контролю та прискорення митного оформлення[1]. Зокрема, рекомендується впровадження систем автоматизованого аналізу ризиків, що дозволяє оперативно виявляти підозрілі вантажі, та застосування технологій сканування для зниження необхідності фізичного огляду. Такі підходи особливо актуальні під час воєнних дій, коли обмеженість ресурсів вимагає максимальної ефективності. На регіональному рівні також існують значні досягнення у сфері митного регулювання в умовах кризових ситуацій. Наприклад, у рамках Європейського Союзу були створені регламенти, які забезпечують спрощення процедур для гуманітарних вантажів. Це включає прискорене митне оформлення, зниження адміністративного навантаження та створення єдиних інформаційних платформ для координації дій митних служб. Такі ініціативи значно зменшують ризики затримок гуманітарної допомоги, яка є життєво необхідною для країн,

що постраждали від конфліктів або природних катастроф. Окремо слід зазначити важливість міжнародного співробітництва між митними органами різних держав[2]. Це співробітництво включає обмін інформацією про можливі ризики, координацію дій під час перевірки вантажів та спільне використання технологічних рішень для забезпечення оперативного реагування на загрози. Такі механізми дозволяють державам не лише забезпечувати безпеку, але й підтримувати мінімальний рівень перешкод для міжнародної торгівлі.

На нашу думку, міжнародно-правові стандарти регулювання митного контролю в умовах надзвичайних ситуацій є комплексним поєднанням технологічних рішень, нормативних актів та міждержавної співпраці. Вони створюють базу для ефективного функціонування митних систем навіть за умов значних викликів, спричинених кризовими ситуаціями.

В умовах воєнного стану правове регулювання митного контролю в Україні зазнало суттєвих змін, спрямованих на адаптацію митних процедур до нових викликів. Національне законодавство було доповнено спеціальними нормами, які враховують актуальні загрози та пріоритети, пов'язані з необхідністю забезпечення державної безпеки, підтримки економіки та гуманітарних потреб населення. Основу регулювання складають положення Митного кодексу України, до якого було внесено низку змін, а також спеціальні закони та урядові постанови, ухвалені з метою спрощення митних процедур і водночас посилення контролю за стратегічними вантажами. Одним із ключових нововведень стало спрощення процедур митного оформлення гуманітарної допомоги[3]. Було запроваджено норми, що дозволяють оперативно оформлювати гуманітарні вантажі без нарахування мита та податків. Це значно прискорило процес доставки життєво важливих товарів до регіонів, які найбільше постраждали від військових дій. Водночас із метою запобігання зловживанням митні органи отримали додаткові повноваження щодо перевірки вантажів, аби гарантувати, що гуманітарна допомога використовується за призначенням.

Посилення контролю за товарами військового призначення та стратегічними ресурсами стало ще одним важливим напрямом змін. Законодавство визначило чіткі процедури для митного оформлення вантажів, які можуть мати критичне значення для обороноздатності країни. Це включає посилений контроль за ввезенням зброї, боєприпасів, вибухових речовин та товарів подвійного призначення. Для цього активно використовуються автоматизовані системи управління ризиками, які дозволяють митним органам швидко ідентифікувати підозрілі вантажі на основі аналізу даних. Іншою важливою складовою стало забезпечення тісної взаємодії між митними органами та іншими державними інституціями, зокрема правоохоронними структурами[4]. Така співпраця дозволяє ефективно реагувати на спроби контрабанди та порушення митного законодавства. Особливий акцент зроблено на обміні інформацією в режимі реального часу, що дає змогу оперативно

виявляти і припиняти незаконні дії. У цьому контексті також важливою є роль міжнародного співробітництва, адже багато викликів, пов'язаних із забезпеченням митного контролю, мають транскордонний характер. Варто зазначити, що в умовах воєнного стану Україна впровадила практику використання новітніх технологій для оптимізації митного контролю[5]. Серед таких технологій – електронні системи оформлення, які мінімізують фізичну взаємодію між митними службами та суб'єктами господарювання, що знижує ризики корупції та сприяє швидшому обігу товарів через кордон. Крім того, застосування сучасних систем сканування вантажів дозволяє зменшити кількість фізичних перевірок, зосереджуючи увагу на високоризикових об'єктах.

На наше переконання, в умовах воєнного стану Україна змогла адаптувати митне регулювання до надзвичайних обставин, забезпечуючи баланс між національною безпекою, економічною стабільністю та гуманітарними потребами. Ці зміни свідчать про прагнення держави досягти гармонізації із міжнародними стандартами, водночас враховуючи унікальні виклики, що постали перед країною у зв'язку з військовою агресією.

Отже, митний контроль в умовах воєнного стану є критично важливим інструментом забезпечення безпеки та підтримки економічної стабільності держави. Міжнародно-правові акти створюють основу для уніфікації процедур і посилення співпраці між державами, тоді як національне законодавство адаптується до конкретних умов, характерних для збройного конфлікту. Україна, враховуючи поточну ситуацію, успішно впроваджує спрощені процедури для гуманітарних вантажів і водночас посилює контроль за небезпечними товарами. Такий підхід дозволяє ефективно реагувати на виклики воєнного стану, зберігаючи баланс між безпекою та економічними потребами. У подальшому важливо продовжувати гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами, посилюючи міжнародну співпрацю у сфері митного регулювання.

Список використаних джерел

- 1.Гринюк Р. В. Міжнародно-правове регулювання митного контролю в умовах надзвичайних ситуацій. Проблеми міжнародного права і глобалізації: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: НАН України, 2023. С. 45–50.
- 2.Ковальчук О. М. Адаптація митного законодавства України до європейських стандартів в умовах воєнного стану. Вісник Університету митної справи та фінансів, 2023, № 4. С. 34–39. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1234567>.
- 3.Мельник І. С. Вплив війни на правове регулювання митного контролю: національний аспект. Юридичний вісник України, 2022, № 3. С. 78–85.
- 4.Орлов В. П. Забезпечення митної безпеки в умовах збройного конфлікту: міжнародні та національні підходи. Науковий вісник Одеської юридичної академії, 2023, № 2. С. 102–109.
- 5.Шевченко Л. Г. Правове регулювання гуманітарних вантажів у митному законодавстві України. Проблеми права і правозастосування в Україні: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Харків: ХНУВС, 2023. С. 58–63.